

Jan Greguš, který šest let pracoval v novoměstské nemocnici, se věnuje problematice přelidnění

„Musíme ochránit naše zítřka“

Ilona
ZelničkováRoman
Streichsbier

Tématem přelidnění a řízené porodnosti se intenzivně zabývá lékař Jan Greguš, který do loňského roku pracoval jako gynekolog a porodník v nemocnici v Novém Městě na Moravě. Problematice zasvětil nejen svou atestační práci, ale prezentuje ji i na velkých mezinárodních kongresech. Zúčastnil se například Světového kongresu gynekologie a porodnictví v Rio de Janeiro.

„Nasměrovalo mě k tomu zjištění, jak rapidní populační růst je a jaké problémy přelidnění způsobuje. Ačkoliv se hodně lidí uklidňuje tím, že populační růst zpomaluje a úhrnná plodnost, to jest počet dětí na jednu ženu, celosvětově klesá, lidská populace roste rychlostí 83 milionů lidí za rok. To znamená, že na Zemi přibude jedna miliarda lidí každých 12 let. Právě tato čísla a problémy, které přelidnění způsobuje, by nás měly zajímat,“ říká Greguš.

Ve své práci tvrdíte, že otázka přelidnění je největší výzvou pro gynekologii 21. století. Na Zemi žije zhruba osm miliard lidí, ovšem problémy s přelidněním rozhodně nejsou všude. Třeba evropská populace stárne. Uprímně, je vůbec možné nalézt obecný recept na „ideální“ počet lidí? A nezavání už samotné úvahy na tohle téma riskantním sociálním inženýrstvím?

Především je potřeba říct, že otázka přelidnění je hlavně politický problém. Ale zdravotníci - a zejména gynekologové - mohou výrazně přispět k jeho řešení. Můžeme pomoci zároveň ženám, jejich dětem, dětem jejich dětí i planetě Zemi. Stojím si za tím také proto, že gynekologické problémy se překrývají do velké míry s problémem přelidnění. Mezi největší gynekologické výzvy dneška patří pandemie neplánovaných těhotenství a s tím spojené důsledky, jako třeba nebezpečné interrupce v zemích, kde je legislativa nedovoluje. Dále pak těhotenství adolescentů, sexuální přenosné infekce a pandemie AIDS.

A co to stárnutí evropské populace?

Máte pravdu v tom, že evropská populace stárne. A že to představuje a bude představovat velký politicko-ekonomicko-sociální problém a jeho překonání bude jednou z velkých výzev pro budoucnost lidstva. Ale tím, že nyní budeme tlačit na zvyšování porodnosti v západních zemích a zároveň budeme ignorovat nárůst populace v ostatních částech planety, jen přesuneme tento problém na další generace.

Za jak dlouho se dopady přelidnění začnou projevovat u nás? Jaké může mít pro nás - Čechy - důsledky?

Už se projevují. Problémy přelidnění lze rozdělit do několika kategorií. Jsou to problémy environmentální, zdravotnické, politické, ekonomické a sociální. Bylo by na samostatný článek všechny je rozebrat, ale jmenujme například znečištění životního prostředí či klimatické změny, kde jednu z hlavních rolí hraje právě přelidnění.

Co dalšího může populační růst ovlivnit?

Radikalizace a extremismus v přelidněných oblastech vedou k terorismu, válkám či nucené migraci obyvatel. Pakliže v posledních letech byla velkým tématem ilegální migrace do země Evropské unie, dovolím si malou prognózu do budoucna, že to nebylo nic v porovnání s tím, co nás čeká. Uvědomte si,

Gynekolog a porodník Jan Greguš nyní pracuje v Centru ambulantní gynekologie a Centru prenatální diagnostiky v Brně. Předtím šest let působil v novoměstské nemocnici, kde vedl také místní lékařský odborový klub. Foto: Jiří Bárta, MAFFRA

jak moc stoupá populace Afriky. Jediná africká země - Nigérie, která měla v roce 1950 pouhých 37 milionů lidí, má dnes 190 milionů. Do roku 2050 by mělo být Nigerijců 410 milionů a v roce 2100 by jich mělo být dokonce 793 milionů, čímž populace této jediné africké země překoná populaci celé Evropy. Pokud bude chtít Evropská unie těmto vlnám, těmto migračním tsunami zabránit, neobejde se to bez násilí. A to nejsou pěkné scénáře. Proto se my, teď a tady, musíme soustředit na tam a teď, abychom ochránili naše zítřka a tady.

„**Populace roste rychlostí 83 milionů lidí za rok, tedy o miliardu za 12 let.**“

Největší problémy tohoto charakteru jsou tedy v Africe?

Jsou a budou v Africe, především v subsaharské oblasti. Po roce 2050, kdy populace Asie začne podle dlouhodobých prognóz OSN klesat, se stane Afrika jediným přispěvatelem populačního růstu. Dnes je podíl Afriky na celkové populaci 17%. Ale v roce 2100 má v Africe žít 40% světové populace.

Jak navrhuje tuto problematiku konkrétně řešit?

Je potřeba se aktivně zabývat problematikou lidských a zvláště ženských práv, ženského vzdělání a emancipace. Jedno africké přísloví říká, že pokud vychováš chlapce, vychováš jednotlivce. Ale pokud vychováš dívku, pak vychováš celou její rodinu. V podobném duchu, ale trochu jinak, to říká jordánská královna Rania. Ta říká: Vychovej ženu a vychováš rodinu. Vychovej dívku a vychováš celou budoucnost. Pointa je jasná. Je třeba zaměřit se na vzdělávání dívek a žen a dále je potřeba obecně posílit postavení žen ve společnosti.

Je ale vůbec reálné posílit postavení afrických žen ve společnos-

ti natolik, aby o sobě, svém těle a sexualitě mohly svobodně rozhodovat? Není to pouhá utopie? Je to možné. A postupně se to děje díky značnému úsilí různých organizací včetně OSN nebo UNICEF. Ale je to běh na dlouhou trať. Je potřeba si uvědomit, že postavení afrických žen ve společnosti je zakotveno jak kulturně, tak nábožensky. V oblasti Afriky se střetává křesťanství s islámem o nadvládu nad kontinentem. Díky mezinárodním organizacím a úmluvám však dochází nebo může dojít k alespoň částečnému překonání tohoto střetu.

Jakou cestou je možné toho dosáhnout?

Rozhodně ne bojem s náboženstvím, ale spíš snahou o kultivovaný dialog. Proto je správné, aby byli reprezentanti jednotlivých náboženství k jednáním přizváni. Mají co říci a apelem na svoje věřící mohou pomoci. Papež František vyzval k podpoře a posílení ženských práv. Tento dialog je nezbytný, protože třeba právě papežský dokument z roku 2016 stále stejně nesmyslně zakazuje všechny metody antikoncepce kromě periodické abstinence. To je v dnešní době neudržitelné.

Co s tím mohou udělat čeští gynekologové?

Mohou se především angažovat v rámci mezinárodních gynekologických organizací a mezinárodních projektů, jako je třeba Family Planning 2020. Dále podporovat lidskoprávní a environmentální organizace. Z těch bych zmínil například Mezinárodní organizaci lékařů pro životní prostředí (ISDE). Za Česko jsem v současné době jediný lékař, který je s nimi v kontaktu. Čeští gynekologové i lékaři obecně by měli zodpovědně informovat své pacientky o metodách plánovaného rodičovství, což se ne vždy děje. Dále demontovat fiktivní nezáhodnou účinky jednotlivých typů antikoncepce a vyvracet mýty a lži spojené s antikoncepcí. A konečně se podílet na cílené informační kampani a sexuální výchově na školách.

V Číně se před desítkami let rozhodli redukovat populaci takzvanou politikou jednoho dítěte, kterou však už zase „uvolnili“. Následky této politiky jsou zjev-

né: v mnoha oblastech Číny žije daleko více mužů, chlapců než žen, dívek. Podle studií dosáhne růst populace Číny vrcholu v roce 2029, kdy má mít 1,44 miliardy obyvatel, pak prý přijde pád. Čeká tento model i další země?

Každou zemi čeká dříve či později to, co nazýváme pádem. Ten je nutný. Lze se k tomu stavět tragicky, nebo k tomu přistoupit jako k příležitosti. Pomocí technologií lze důsledky zmírnit. Nemůžeme však nechat populaci dále růst a spoléhat na technologie, že nás tady všechny užijí a zajistí slušné podmínky pro život. Možná ano, ale za jakou cenu? Za cenu toho, že za sebou necháme zničenou planetu. Jak říká Sir David Attenborough, jedinou planetu, o níž doposud víme, že na ní existuje život.

Před přelidněním varoval už anglikánský pastor Thomas Robert Malthus začátkem 19. století. Tvrdil, že člověk, který se narodí do zaplněného světa, bude marně hledat svůj příbor na veliké hostině přírody. Na jeho varování pak ve 20. století navázal globální think-tank Římský klub s ideou trvale udržitelného rozvoje. Jsou jejich temné scénáře budoucnosti alespoň částečně oprávněné?

Thomas Malthus byl vizionář a rozhodně mu je nutno dát za pravdu. Podobně jako Paul Ehrlich. Ačkoliv se proti Ehrlichovi zvedla obrovská opozice po vydání jeho Populační bomby, v té době žilo na Zemi 3,5 miliardy lidí a dnes je to o čtyři miliardy více. A když se podíváte na množství lidí na světě, kteří hladoví... Někteří sice namítnou, že je to v důsledku špatného přerozdělení zdrojů a podobně. Jenže i kdyby na přerozdělení došlo a omezil se hladomor v některých oblastech, nic to nemění na devastaci životního prostředí. Naopak, tyto lidi budou více konzumovat - podobně jako lidé na Západě - a situace se ještě zhorší. Elity z Římského klubu se v současnosti problém přelidnění příliš nezabývají, pokud pomíne zmínku v knize Reinventing Prosperity, kde autoři navrhovali politiku jednoho dítěte, mimo jiné právě pro západní země. To však není moudré, protože my nesmíme takto oslabovat naši západní civilizaci,

naopak musíme udržet současnou úhrnnou plodnost a exportovat ji do nezápadního světa.

Povězte, používáte vy vůbec pojem „depopulace“ čili vylidnění / úmyslné snížení porodnosti? Jak na vás osobně toto slovo působí? Jsou lidé, kteří ho vnímají téměř jako synonymum ke slovu genocida...

Slovo depopulace nepoužívám, protože nejde o to „vylidnit Zemi“. Jde spíš o stabilizaci populace či zastavení rapidního populačního růstu, který ohrožuje lidstvo, ostatní živočišné druhy a celou planetu. Když už mluvíte o genocidě... Já naopak používám toto slovo k označení toho, co člověk svým přemnožením způsobí a způsobuje ostatním živočichům. Mám tím na mysli šest velkých vymírání živočišných druhů, první v dějinách planety způsobené lidmi. Podle studie z roku 2018 zveřejněné Světovým fondem na ochranu přírody (WWF) došlo mezi roky 1970 a 2014 k 60% poklesu volně žijících zvířat. Jiná studie ukázala, že z celkového objemu všech savců na Zemi 98,5% připadá na člověka a jím chovaná hospodářská zvířata, pouze 1,5% na všechny ostatní volně žijící savce.

„**Ač bojují proti přelidnění, rozhodně nejsem antinatalista. Právě naopak.**“

„**Rozumím...**“

Jsem v kontaktu s lidmi, kteří ve Spojených státech pracují na reformulování definice lidských práv. Chtějí do nich zahrnout i práva dosud nenarozených dětí, ale i jiných živočišných druhů. Je to krok správným směrem. Musíme myslet i na právo na důstojný život budoucích generací a na práva na život ostatních živočichů. Třeba žena nebo muž, kteří se rozhodnou nemít další děti, nejsou proti životu, naopak svou volbou umožňují život jiným druhům.

Vizitka Jan Greguš

- Třiatřicetiletý lékař, gynekolog-porodník.
- Vystudoval Lékařskou fakultu Masarykovy univerzity (obor všeobecné lékařství) a Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity (obor filozofie).
- V letech 2012 až 2018 pracoval jako gynekolog v nemocnici v Novém Městě na Moravě, kde vedl i zdejší lékařský odborový klub.
- Nyní pracuje v Centru ambulantní gynekologie a Centru prenatální diagnostiky v Brně.
- Loni se zúčastnil Světového kongresu gynekologie a porodnictví FIGO 2018 v Rio de Janeiro či Světového kongresu kontrolverzí v gynekologii a porodnictví COGI 2018 v Londýně, kde měl prezentaci na téma přelidnění lidské populace.

Ještě relativně nedávno, za prezidenta Obamu, byl vysokým úředníkem americké administrativy John P. Holdren, svého času zastáncem povinných potratů a nucené sterilizace zvláště v Africe. Je možné, že i takhle někteří povolání „odborníci“ uvažují?

Z mého kontaktu s mnoha lidmi z různých mezinárodních organizací všeho druhu nevím o nikom, kdo by takto smýšlel. Naopak, vynucené metody omezení přelidnění jsou krátkodobé, protože přirozeně vyvolávají odpor. Třeba nucené sterilizace v Indii v 70. letech 20. století či politika jednoho dítěte v Číně kompromitovaly boj s přelidněním. Země jako Irán, Mexiko nebo Thajsko snížily úhrnnou plodnost podobně rychle jako Čína, ale díky tomu, že jejich vlády si uvědomily problém a odstranily bariéry k plánovanému rodičovství. A to tak, že umožnily dostupnost antikoncepce. To je humánní řešení problému a touto cestou je třeba se ubírat.

V otázce snížení populace se aktivně angažuje i multimiliardář Bill Gates. Ten hlásá, že pomocí nových očkovacích látek, plošné vakcinace a reprodukční medicíny lze zajistit, že lidé na Zemi bude o 10 až 15% méně. Co říkáte na aktivitu nadace patřící Gatesovi a jeho ženě Melindě?

Od lidí blízkých Melindě Gates vím, že Gatesovi si dávají veliký pozor na slovo přelidnění, protože je politicky nekorektní. Ale já sám zastávám názor, že politický korekcionismus je jeden z největších nešvarů naší doby a že musíme nazývat věci jejich jmény. Tedy přelidnění existuje, je skutečné a my se mu musíme postavit. Ale aktivity Gates Foundation jsou bohužel. Melinda Gates je velká zastánkyně lidských práv a emancipace. Na toto téma měla i příspěvek právě na Světovém kongresu gynekologie v Riu. To je i důvod, proč jsem jí jménem české gynekologie pozval na letošní Česko-slovenskou gynekologickou konferenci do Bratislavy.

Vzhledem ke všemu, čím se zabýváte - vy sám uvažujete mít děti?

Jistěže. Chci říct, že ač bojují proti přelidnění, rozhodně nejsem antinatalista. Právě naopak. Lidský život má velkou hodnotu a děti jsou naší budoucností. V podmínkách České republiky, vzhledem k současné úhrnné plodnosti, je rozumné mít jedno až tři děti. Ale v duchu mezinárodních úmluv je třeba říct, že by to měly být chtěné děti. Je to i základní lidské právo, aby se dítě narodilo jako chtěné do rodiny, která je na něj připravena. Tedy těhotenství by nemělo být náhodou či nehodou, proto je tak nutná podpora plánování rodiny a výuka k sexuálnímu a reprodukčnímu zdraví.